

TRIGLAVA

Leto IV.

1. marca 1951.

Štev. 64.

10 LET

Zdi se mi, kot da je bilo včeraj. Pred očmi mi lebdi živa slika z ljubljanskih ulic, pavorke z zastavami, navdušeni vzkliki pred angleškim konzulatom nad kavarno Evropa in razbite šipe v nemškem konzulatu na Bleiweisovi cesti, grožnje proti silam Osi in rodoljubne pesmi, vse to se je prelivalo na oni dan 27. marca 1941 pred - desetimi leti. V splošni ton so bile uglasene tudi Churchillove besede "Jugoslavija je našla svojo dušo." Na rod je bil srečen in enoten - enodušen proti fašističnemu imperializmu, ki je pregazil Češkoslovaško, Poljsko, Nizozemsko, Belgijo, Luksemburg in Francijo, potem ko je sklenil nenapadalni pakt s Sovjetsko zvezo za ceno kosanja Poljske in likvidacije baltijskih držav.

Komunisti niso bili z narodom na ta dan. Oni so bili na strani nacifašizma in proti "zapadnim plutokratom", "zapadnim imperialistom in vojnim hujskačem". "Sovjetska zveza je nemška zaveznica in nič se nam ne bo zgodilo, ako se le zaupamo njenim rokam," so govorili. Gavrilović je potoval v Moskvo in sklenil prijateljsko pogodbo med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo - "matjuško Rusijo". Sovjetska literatura v vsako hišo, sovjetski filmi v vsak kinematograf! Živel slovensko bratstvo! Godbe so kar naprej igrale "Hej Slovani" in govorniki so se vrstili na podstavku spomenika kralju Aleksandru v ljubljanski Zvezdi. Cvetković v zapor, Pavle na "oddih", živel ta in živel oni - v vlado je prišel celo tak, ki je odobril pristop Jugoslavije k silam Osi. Toda kdo bi mislil na to "malenkost" ob tako veličastnem trenutku...

Poter so padle bombe... In padli so letaki: "Ne borite se za imperialistične sile zapadnih kapitalistov!" "Ta vojna je proti interesom delavskega razreda." "Odvrzite orožje! Sabotirajte, sabotirajte!..." Podpis: Komunistična Partija Jugoslavije. Gavriloviću so v Moskvi pokazali vrata.

Nacistične horde so preplavile Jugoslavijo, fašistična mornarica je potapljala podmornice na Ljubljani in Gradaščici in niti trdnjava Vič ni vzdržala... Tisoči naših častnikov, podčastnikov in vojakov so romali v ujetniška taborišča; puške so prelomljene ležale v cestnih jarkih, dinamit je razbijal s težkimi tisočaki zgrajene bunkerje; trgovine so bile izpraznjene, kot bi mignil; za tri dinarje si dobil eno liro, a v Švici deset; Gestapo je odvedel tisoče Štajercev in Gorenjcev v Srbijo, Hrvatsko in Šlezijo; aretacije na dnevnemredu, dolge kolone čakajočih pred trgovinami... in vse z znamenju komuno-nacističnega bratstva...

Potem je počilo. Načrt Barbarossa je vrgel nemške armade na Vzhod in čudo prečudno - sovjetsko orožje se je lomilo kot žveplenke. Blitzkrieg je vrgel "slovenske brate" ob zid. Kako nam je bilo hudo! In to samo zato, ker Nemci niso hoteli dati Sovjetom "malenkostnih" koncesij v jugovzhodni Evropi in na Bližnjem Vzhodu, ki bi med drugimi likvidirale tudi Turčijo in Perzijo. Kaka grdobija! - ki smo jo zvedli šele po vojni kajpak.

Če je celo Churchill bil mnenja, da je bilo v tistem trenutku treba podati roko komunističnemu zlodeju, da se reši nacističnega Belcebuba, kdo bi zameril nevednemu Slovencu in Slovancu, da ga je "Osvobodilna Fronta" potegnila za nos.

"Naš čas" je prišel! Po ljubljanskih ulicah so umirali "izdajalci, saboterji in ko-laboraterji", "belogardistične" vasi so gorele in kraške jame so se polnile. "Izdajalcev" je bilo toliko, da jih nismo utegnili niti šteti. In še in še so prihajali na dan seznamni onih, ki ji je OF določila za XIII. brigado. Kar jih je ostalo - so jih streljali nacisti.

Pričelo se je pred desetimi leti. 1945 se je Tito obdal s sovjetskimi velikaši (in OZNO), 1948 jim je pokazal vrata, 1950 prosjači na Zapadu in na deseto obletnico 1951 u-pajo na Zapadu, da mu še ni odbila zadnja ura, čeprav ga smatra Churchill odnosno ga je vsaj smatral za svojo največjo strateško napako storjeno za časa vojne...

Kakšna bilanca za narod 27. marca!

VREDNO RAZMIŠLJANJA

Pariz, koncem februarja.- Naš dopisnik poroča: Glasovi, ki prihajajo skrivoma pre ko meje iz Slovenije in Srbije v svobodni svet, nas doslej niso v posebni meri prese nečali. Razpoloženje prebivalstva, tako pra vijo poročila, ni protivno Jugoslaviji.

Manj pa smo doslej zvedeli, kaj misli hrvatsko prebivalstvo. Zato so vesti, ki jih je mogoče zvedeti, tem bolj zanimive, betu di - kot povsod drugje - jih seveda ni mo goče jemati kot nekaj absolutnega, zlasti če so dostopni viri za takšne informacije redki in priložnostni.

Vaš dopisnik je pred kratkim razgovar= jal s starejšo osebo, ki je pribežala to= stran železne zavese iz Hrvatske. Vbis i= mam, da oseba, ki je dala spodnje podatke, nima posebnih enostranskih namenov, da bi netočno poročala. Izjavila je tudi, da je politično neopredeljena.

Po njenih podatkih je nasprotje med Sr= bi in Hrvati na Hrvatskem danes večje kot je bilo kdajkoli prej. Hrvatje odklanjajo

Jugoslavijo. Da, prvi in glavni sovražnik jim je komunizem in komunistični režim te ali one branže. Temu principu tudi podreja= jo vse ostalo. Vendar bi Jugoslavijo spreje li le prisiljeni, če ne bi bilo nobenega dru gega izhoda.

Kar se tiče politične opredelitve so da= ni podatki presenetljivi: Prva leta po "osvo bojenju" je ustaštvo zgubilo skoro vsak vpliv med ljudmi. Hrvatje so pelagali velike nade na dr. Mačka, ki je bil v inozemstvu, da si so mu zamerili medvojno popalno pasivnost, vsled katere so Hrvati med vojno tako izgubili so lidno orijentacijo. Tada poslednji dve leti so spet videli, da dr. Maček kaže pasivnost tudi zdaj v svobodnem svetu. Hrvatski narod vsi znaki tako kažejo, vsled teh ugotovitev ponovno ubira pota, ki ga znajo slejkoprej privedi do tistega razpoloženja in politi= ke, kot jo bodo zastopali ustaški vodilni krogi.

= + =

NCFE IN JUGOSLAVIJA

Pariz, februarja, naš dopisnik poroča: Ze drugič v ne predolgem obdobju so se razširili glasovi med pariško jugoslovan= sko emigracijo o stališču vodstva ameriške ga narodnega odbora za svobodno Evropo (Na= tional Committee for a Free Europe) do ob= stoječega jugoslovanskega problema.

Po teh vesteh naj bi namreč NCFE ukinil svoj jugoslovanski oddelček, v katerem je zaposlenih tudi pet Slovencev. Ameriška zu nanja politika, ki gre za tem, da se v se= danji svetovni politični situaciji Titov režim ojača, naj ne bi z zadovoljstvom gle dala, da v vodilni begunski ustanovi obsto ja oddelček, ki deluje v drugem pravcu kot pa oficijelna ameriška politika. Sicer je bilo večkrat poudarjeno, da NCFE ni noben oddelček ameriškega zunanjega ministerstva. Vendar ni mogoče omalovaževati dejstva, da so vodilni možje tega Nacionalnega komite= ta v zelo dobrih in tesnih odnosih z lju dmi ameriškega State Departmenta.

JAVNO MENIJE

Naprednost.- Dragi g. urednik! ... Kaj prav za prav pomeni "naprednost" v Vašem članku v zadnji številki ("Slovenska demokratska stranla"), ki jo tako često uporabljate? Ako ima pomen tujke "progresivnost", potem je od sile slabo uporabljena. V SDS, koli= kor vem, je lepo število starih gadov iz JNS, lateri s svojimi sodobniki iz SIS vred pred stavljaajo najbolj konservativni element na= še politike. N.D.

Odgovor: "Napredno-liberalen" smo prvič po= stavili v narekovaaj, kakor se tiče, ker ima

DEKLARACIJA SVOBODNIH BEGUNCEV

Cleveland, sredi februarja, naš dopisnik poroča: Zastopniki narodov Srednje in Vzhed ne Evrope, ki se danes nahajajo v Severni A= meriki, so v prvih dneh februarja izdali ob širno deklaracijo, ki nakazuje njihovo sta= lišče do življenskih problemov zaslužjenih srednje- in vzhodno-evropskih narodov.

Deklaracijo so podpisali svobodni zastop niki Albanije, Bolgarije, Jugoslavije, Mad= žarske, Romunije, Poljske, Češkoslovaške, Le tonske, Litve in Estonske.

Od jugoslovanskih zastopnikov so znani podpisi gg. dr. Mačka, dr. Gavriloviča, dr. Kre= ka, Bogdana Radice, kiparja Mestreviča, Kon stantina Fotiča in dr. Slobodna Draškoviča.

Besedilo deklaracije je v celoti priob= čil tudi The New York Times dne 12. februar= ja. Slišati pa jo je bilo tudi v številnih oddajah Glasu Amerike in pariškega radia.

Po beograjskem radiu posnemam, da je Me strovič podal izjavo, da ga ni nihče vprašal za podpis in da torej izjave ni podpisal.

pomen le kot tradicionalen izraz, ki nazna= čuje "nasprotnike klerikalcev". Danes je ta razdelitev in duhovna razdvojenost zastare= la obenem z izrazi. Pomanjkanje novih, toč= nih, nespornih izrazov pa kaže, da še nismo preživeli krize ob nastopanju novih časov.

Ur. K. T.

Popravek: V zadnji šte. str. 6. v članku "Otroški vrtec demokracije" beri konec prve ga odstavka: "Gotovo pa je edini kandidat..." in ne "edini komunist" - Nkrumah itd. Res je, da je imel zveze s KP, toda je sam izja vil, da ni komunist, kar pa lahko vsak reče, sodeč po načinu, kako navdušuje sorojake.

"SOCIALNI SKLAD 29. OKTOBRA"

Poverjenik Socialnega Sklada za tržaško področje g.N.Žitnik sporoča:

"V upanju, da ste že prejeli moje zadnje pismo, ki sem ga pred kratkim poslal in v katerem potrjujem prejem paketa za g.Jeriča, se danes ponovno oglašam.

Sporočam Vam veselo novico, da je medtem (14.februarja) prispel tudi paket za pet najpotrebnejših beguncev, ki ste ga poslali. Stvari sem še isti dan razdelil in prejemniki so bili nadvse srečni nad darili.

V njihovem imenu se Vam najtopleje zahvaljujem za poslano. Sporočite prosim vsem, ki so s svojim deležem omogočili ta paket, da so vsem obdarovancem napravili veliko veselje in jim tako vsaj nekoliko olajšali njihovo, nikakor zavidanja vredno begunsko življenje.

Prilagam Vam potrdilo vseh petih prejemnikov. Na žalost sta medtem dva od navedenih odpotovala v Kamado (Sklad jima želi obilo uspeha v novem življenju!). Njihove stvari sem zato dal dvema drugima, za katere sem smatral, da so najbolj potrebni. Upam, da se Vam bodo prejemniki še osebno zahvalili."

Vsak od obdarovancev je prejel: 1 srajco, 1 par nogavic, 1 kravato in 1 pullover.

= + =

V mesecu februarju je bilo poslanih 8 (osem) pošilk v skupni vrednosti £ 20 in dva in pol penija. Stanje Sklada je £ 11, dva šilinga in dva in pol penija.

Prispevke za Sklad sprejema uprava KT, 53, Bucks Hill, Chapelend, Nr.Nuneaton, Warwickshire, in upravnica Sklada gđc. Vida Zabavnik, 11 Haslemere Gardens, Finchley, London, N.3.

LETNA SKUPŠČINA DOBRODELNEGA DRUŠTVA SVOBODNIH DRŽAVLJANOV JUGOSLAVIJE

Na občnem zboru DDSJ 3.februarja v Londonu je bilo podano finančno in organizacijski poročilo, po katerem posnemamo nekatere najbolj značilne podatke.

V finančnem letu 1949 so znašali dohodki £ 2610.3.1. Lansko leto pa so znašali £ 6701.5.1., izdatki £ 6695.10.1. Podpore so bile izplačane v višini £ 1973.6.8., za časna posojila pa so znesla £ 4576.0.0.

Ivršni odbor so sestavljali gg.dr.N.Mi rošević-Sorga, dr.Alojzij Kuhar (po njegovem odhodu g.Drago Lavrenčič), Vane Ivanović, F.M.Hristić, S.Živadinović in Nikola Pašić.

Društvo ima 118 članov.

Darovalci so bili tako jugoslovanski begunci kot številne angleške osebnosti. Med ustanovami pa se je izkazal tudi Na-

rodni Odbor za Svobodno Evropo v Ameriki.

Podeljenih je bilo 21 podpor in 11 začasnih posojil. Med podporami so bile tudi 4 podeljene društvom s sličnimi cilji in 2 podpori-stipendiji v skladu z razpisom konkursa za završitev studijev.

V teku leta je bilo sedem konferenc socialnih delavcev-članov društva, na katerih so razpravljali o podpiranju in širjenju domače kulture med omladino, zbiranju podatkov o naših študentih, položaju E.V.W., vprašanju asimilacije naših ljudi po deželah, v katerih se nahajajo; važnosti gospodarsko-socialne prilagoditve; o potrebi izpodbijanja mišljenja, da je naša emigracija reakcionarna; o važnosti pravne pomoči; o izmeni informacij o socialni zaščiti; o vprašanju zaposlitve intelektualcev; o vprašanju zaposlitve študentov za časa študija; o vprašanju naše smigracije v Trstu itd.

Društvo je osnovalo tudi posebni kulturni odbor, katerega pravilnik je sestavila komisija sestojeca se iz gđc. Vida Zabavnik in gg. prof.M.Stajiča, polk.D.Saviča in dr.S.Živadinoviča.

Glede posvetovalnega organa - Sveta - je Ivršni odbor razpravljal na številnih sejah, toda do konkretnega rezultata ni prišlo. Izvršni odbor smatra to vprašanje za zelo važno in bil zadovoljen, ako bi se definitivno rešilo.

Med podporami je našeta tudi podpora, ki jo je društvo podelilo Socialnemu Skladu 29. oktobra (£ 15) in pa posojilo za nakup hiše slovenske skupine okrog g.Janeza Drnulca v Južnem Walesu.

Člani Odbora so vodili osebni stik s člani Foreign Office-a, State Department-a in stik z Narodnim Odborom za Svobodno Evropo.

Društvo je v vsem svojem delovanju ohranilo nepolitični karakter in zanje zato največjo pohvalo in podporo naše javnosti.

= + =

KRATKE VESTI

Na Nizozemskem je pričel izhajati verski mesečnik "Glasnik Marije Pomagaj". List je razmnoževan in ima naslov: N.B. Versilienboschweg 64., Heerlerheide, Limburg, Nederland.

4. številka "Pregleda" Narodnega Odbora za Svobodno Evropo, ki ga urejuje g.dr.Miha Krek, prinaša pregled govorov ameriških senatorjev in poslancev za odn. proti ameriški pomoči Jugoslaviji. Iz teh govorov sledi, da ameriški predstavniki docela trezno gledajo na položaj in na Titov režim in ako so v prid pomoči, so zgolj zato, "ker sila kola lomi". Razvidno je, da Amerikanci cenijo Tita točno tako kot za služi vsak diktator in - komunist. Odobrena pomoč je znatno manjša od zaprosene.

KLIC TRIGLAVA IMA SEDAŽ NOVI NASLOV: 53, BUCKS HILL, CHAPELEND, NR. NUNEATON, WARWICKSHIRE! Povabite svoje prijatelje na naročbo! Klic Triglava dostavljamo v vse države na svetu!

V.A. FARKAŠ :

"BRITANSKI IMPERIJ" (II)

V času druge svetovne vojne so dali vsi dominioni razen Irske svoj doprinos. Vlada Združenega Kraljestva se je odločila, da ne bo reševala vprašanj v zvezi samouprave posameznih kolonij ali indijskega imperija, dokler se vojna ne konča. Na ta način je hotela kanalizirati vse napore v vojne svrhe, ni pa zanemarjala predpriprav za podelitev samouprav po vojni.

Po koncu vojne, ko je v Britaniji prišla na oblast laburistična stranka, je leta 1945 izršila priprave za izpolnitev danih obljub. Laburistična stranka Velike Britanije ni nikoli želela razbiti imperija, kot mislijo nekateri nepoučeni ali trdijo zlonamerni, marveč je hotela dati kar največjemu številu kolonij samoupravo in lahko se pohvali, da je obogatila Commonwealth z novimi člani - kolonijami, ki so dozorele za samoupravo, dobile svobodo in glas pri določbah o svoji usodi. Tekom časa bodo dobile samoupravo tudi ostale kolonije. Logično je, da Britanija ne more podeliti samoupravo in svobodo vsem kolonijam naenkrat. V teh kolonijah so vloženi gotovi britanski interesi, ki jih je treba zavarovati. Pa tudi mnoge kolonije še niso zrele za samoupravo in bi svoboda pomenila zanje velike težave, ki bi škodovala nele britanskim interesom, marveč tudi domačim. In končno, podeljevanje samouprave nedozorelim kolonijam, bi napravilo iz njih lahek plen za britanske sovražnike, posebno pa lahek za Sovjete. Zavedati se je treba, da je bil vložen vanje znaten britanski kapital, ki je gotovo prinesel velike koristi. Britancem, je pa v veliki meri pomagal tudi gospodarskemu in kulturnemu razvoju kolonij samih.

15. avgusta 1947 je prenehal obstojati indijski imperij in oblast je bila predana dvema dominionoma: Indiji in Pakistanu.

4. januarja 1948 leta je bila po 61 letih britanske vladavine proglašena neodvisna burmanska unija (Union of Burma), kateri je bilo ponudeno članstvo v Commonwealthu, pa je to odbila in postala neodvisna republika.

4. februarja 1948 se je isto zgodilo s Ceylonom po 150 letih britanske nadoblasti, le da se je Ceylon sam odločil, da kot enakopraven ostane v Commonwealthu.

Medtem je Irska izjavila, da ne želi biti več članica Commonwealtha in je 18. aprila 1949 iz njega izstopila in postala republika.

Ustavodavna skupščina Indije je sprejela ustavo, po kateri je Indija postala republika, t. j. na njenem čelu ni več kralj, marveč predsednik republike. Indijska vlada je obenem izjavila, da želi še nadalje ostati v Commonwealthu.

Dejstvo, da se indijska republika nahaja v okviru Commonwealtha, je še bolj otežkovalo razumevanje ideje Commonwealtha med tujci. Zato morda ne bo odveč, ako navedemo nekaj izvlečkov iz govora predsednika vlade indijske republike g. Pandit Nehru-ja:

Na predloge, da Indija izstopi iz Commonwealtha in da sama sklepa zveze s posameznimi narodi, je g. Pandit Nehru odgovoril v indijskem parlamentu 8. marca 1949 takole:

"Zveze pomenijo običajno vojne in druge obveznosti, ki bolj obvezujejo. Ostale oblike združevanja, ki ne obvezujejo na prednji način, pomagajo pa pri zbliževanju narodov v pogledu medsebojnega posvetovanja in potrebnega sodelovanja, so zato mnogo bolj poželjne kot katerakoli druga oblika povezovanja..."

Ko je že bilo odločeno, da Indija ostane kot republika v Commonwealthu, je g. Nehru dal 10. maja 1949 še naslednja pojasnila v svojem govoru:

"Nekateri menijo, da se s svojim obstankom v Commonwealthu oddaljujemo od svojih sosedov v Aziji odnosno da nam bo zaradi tega otežkočeno sodelovanje z ostalimi velikimi državami sveta. Mislim, da je za nas mnogo lažje razvijati tesnejše odnose z drugimi deželami, dokler smo v Commonwealthu, kot pa če smo izven njega. Ako prekinemo zvezo s Commonwealthom, bomo popolnoma osamljeni. In to bo povzročilo mnogo večje obveznosti kot pa jih imamo sedaj..."

"..... Svobodno združevanje suverenih držav v Commonwealthu nas v ničemer ne obvezuje. Moč Commonwealtha leži baš v tej točki. Vsaka država članica lahko izstopi iz Commonwealtha, kadarkoli želi. Commonwealth ni nikakršna super-država v katerem koli smislu. Mi smo se odločili priznati kralja kot simbolično glavo tega svobodnega združevanja, toda kralj nima v tem položaju nobene funkcije. Kar se pa tiče indijske ustave, zanj v njej ni prostora in mu ne dolgujemo nikakršne vdanosti..."

Vprašanje obstanka indijske republike v Commonwealthu so reševali na konferenci Commonwealtha aprila 1949 leta v Londonu, ko je bila usvojena zahteva Indije in izdelana nova formula. Kralj je prenehal vršiti bilo kakšno ustavno funkcijo v Indiji 26. januarja 1950, prenehal je biti kralj Indije, a ostal še vedno kralj ostalih članov Commonwealtha: Kanade, južno-afriške unije itd. Medtem pa Indija še vedno priznava kralja kot "glavo Commonwealtha", toda kralj nima kot tak nobene funkcije. Istočasno so iz deklaracije te konference izvrgli besedo "dominion", ki ga ne bodo več uporabili. Prav tako so prenehali uporabljati naziv "British", ker se nahajajo sedaj v Commonwealthu tudi narodi, ki niso

britanskega porekla (Indija, Pakistan in Ceylon) in je sedaj uradni naslov: COMMON WEALTH OF NATIONS.

Ideja Commonwealtha je najnovejša konstruktivna ideja, ki jo je dala demokracija, novejša celo od ideje federalizma, ki jo je enako dala demokracija.

Na prvi pogled in brez globljega razpravljanja izgleda, kot da obstojajo med posameznimi narodi Commonwealtha velika nesoglasja. Za primer nam služi spor med Indijo in Pakistanom glede Kašmirja. Ni pa nobenega dvoma, da se bo ta spor rešil na miren način. Tako Indija kot Pakistan imata, zlasti v medsebojnih odnosih, "porodne težave", ki so značilne za vsak narod v začetni dobi svoje neodvisnosti. Toda tudi v najbolj enotni družini pride do nesporazumov in kjer so ljudje trezni, ni ubojev.

NA KAK NAČIN SODELUJEJO ČLANI COMMONWEALTHA? (III)

Ako Commonwealth nima centralnega zakonodajnega organa, niti centralnega izvršnega organa, niti ne centralni obrambni sistem in vsklajene zunanje politike, na kak način je potem takem možno doseči sodelovanje med posameznimi člani Commonwealtha? Aparatura je v glavnem sledeča:

K O N F E R E N C E

V času mira predstavljajo konference najvažnejši način izmenjave misli in priliko za izdelavo načrtov za skupno akcijo. Konference se vršijo vsako peto leto ali pogostejše. Predsednik vlade Združenega Kraljestva je predsednik konference, člani pa so predsedniki ali podpredsedniki vlad članic Commonwealtha. Te konference imajo le posvetovalni značaj in nikakor nimajo zakonodajno ali izvršilno moč. Sklepi, ki so bili sprejeti na konferenci, pravno ne obvezujejo nobene vlade, niti ne one, katerih predstavniki so eventuelno sklepe odobrili. Ali bo nek sklep ostvarjen, zavisi docela od posameznih vlad članic Commonwealtha. Toda konference nudijo možnost sestanka in razpravljanja skupnih vprašanj, kot zunanji politiki, obrambi, medsebojnih odnosih, itd. in so zaradi enodušnosti, s katero so sklepi sprejeti, zelo cenjene pri vladah Commonwealtha ter imajo običajno za posledico tudi zakonodajno in izvršno akcijo.

Konference imajo največ zaslug za ohranitev enotnosti v Commonwealthu, ne da bi pri tem ovirale svobodni razvoj posameznih članov.

T E H N I Č N E K O M I S I J E

V svrhu reševanja tehničnih vprašanj obstojajo razne specializirane organizacije: gospodarski odbor, odbor za plovbo itd. Odbor za obrambo, ki je enako le posvetovalni organ, se bavi s vprašanji sodelovanja mornaric posameznih članov Commonwealtha. Obstoj pa še mnogo drugih uradnih, poluradnih in privatnih organizacij, ki imajo nalogo pospeševati sodelovanje med člani Commonwealtha. Vse skupaj vzeto pa predstavlja celoto, ki igra veliko vlogo v življenju Commonwealtha.

G E N E R A L N I G U V E R N E R J I

Pred priznanjem enakopravnosti dominionov z Združenim Kraljestvom (na Imperialni konferenci 1926 leta), je bil generalni guverner nekega domiona dejansko predsednik vlade Združenega Kraljestva. Po priznanju enakopravnosti pa je postal generalni guverner samo predstavnik Krone, katerega položaj je v vseh važnih vprašanjih glede na življenje države članice Commonwealtha isti kot položaj kralja v Veliki Britaniji. Generalnega guvernerja postavlja Kralj, običajno na predlog vlade prizadete države-članice Commonwealtha.

Indija kot republika nima generalnega guvernerja in ima svojega lastnega predsednika republike.

V I S O K I K O M I S A R J I (HIGH COMMISSIONERS)

Vlada Združenega Kraljestva pošilja v države članice Commonwealtha svoje Visoke Komisarje, ki imajo položaj veleposlanikov. Enako pošlje vsaka država članica svojega Visokega Komisarja v London, ki predstavlja svojo državo pri razgovorih z vlado Združenega Kraljestva.

D O P I S O V A N J E M E D P R E D S E D N I K I V L A D

Predsedniki vlad članic Commonwealtha imajo pravico dopisovati si direktno. Ta način občevanja je hiter in važen zlasti v kritičnih časih.

V času vojne so podvzete posebne mere za čim boljše sodelovanje in to v skladu s potrebami. Tako je bil n.pr. med drugo svetovno vojno osnovan med drugimi tudi Imperialni

Vojni Kabinet. Ta Kabinet so sestavljali posebni predstavniki dominionov pri Vojnem Kabinetu Združenega Kraljestva, poslali pa so jih oni dominioni, ki so to sami želeli. Poleg tega je bilo še precej drugih organizacij, ki so služile v skupne vojne svrhe.

Danes ne moremo več govoriti o Britanskem imperiju v tistem smislu, kot se je to razumelo pred drugo svetovno vojno. Tisti del nekdanjega Britanskega imperija, ki danes tvo- ri Commonwealth of Nations, je nemogoče staviti pod naslov "Britanski imperij", ker gre za svobodne narode, suverene države. Obstoja pa še danes Britanski kolonijalni imperij.

BRITANSKI KOLONIJALNI IMPERIJ

Kolonijalni imperij tvori okrog petdeset dežel in zavzema okrog štiri milijone kvadratnih kilometrov s približno 70 milijoni prebivalcev.

Britanski kolonijalni imperij tvorijo:

(1) Protektorati: kjer pripada pravno upravljanje britanski kroni, kot n.pr. v severni Rodeziji, pa je uprava v rokah domačih poglavarjev pod britanskim nadzorstvom.

(2) Mandatna področja: kot n.pr. Tanganika, ki so jo Britanci prevzeli po prvi svetovni vojni od Nemcev ali nemških zaveznikov v imenu Društva Narodov.

(3) Prave kolonije: ki pripadajo britanski kroni in v katerih vrši absolutno oblast britanska vlada.

Centralna autoriteta za kolonije je državni tajnik za kolonije, ki je odgovoren britanskemu parlamentu. Dejansko pa se vrši večji del upravljanja na licu mesta in je zato posebna lokalna uprava.

V nekaterih kolonijah, kot n.pr. v Južni Rodeziji (ki bo kmalu postala neodvisna in članica Commonwealtha) vlada skoro samouprava. V drugih kolonijah pa, posebno v zaostalih predelih Afrike, je v praksi "posredna uprava", t.j. uprava domačih poglavarjev s pomočjo in nasveti britanskih predstavnikov.

V splošnem obstoja težnja, da se razvojnim potom doseže takšno stanje, da bi se posamezne kolonije usposobile za samoupravo. (Konec)

JEKLENO RAČUNANJE

Sredi februarja sta bili v angleškem parlamentu dve zanimivi debati v zvezi s hladno vojno - zunanjepolitična in obrambna.

V drugi debati je odgovarjal za vlado minister za delo g. Bevan. Uporabil je domislico, da je primerjal letno proizvodnjo jekla v Rusiji s proizvodnjo na zapadu, kajti moderna jeklena proizvodnja da je najboljši izraz za oborožitveno moč. Podvomil je, ako država s še tako človeško silo more trezno premišljati, da bi vrgla 25 milijonov ton jekla na leto proti skupni moči 140 milijonov ton na leto.

V resnici Rusija nima vseh adutov v roki v sedanji borbi. Kopne sile so neprimerno večje od vseh sil Atlantskega pakta skupaj. Zares o ogromnih vojaških množicah po sovjetskem vzorcu demokracije nikdar niti sanjati ne bodo mogle - niti take množice niso nujno potrebne.

Vojna na Koreji to jasno kaže. V zadnji "ubijalni" ofenzivi sil Združenih narodov cenijo, da so izgube komunistov dvajsetkrat večje od zavezniških - nekateri poročajo celo, da so dvajsetkrat večje. Oprema in orožje igra nedvomno veliko vlogo in mnogokrat odtehta preplavljajoče število divjih nasprotnikov.

Orožje - in vozila - so kajpak, v glavnem iz jekla in zavisi torej od jeklene industrije. Zato so priljubljene primerjave jeklene proizvodnje, v kateri Zapač odločno poseka Vzhod. Po podatkih za leto 1950, ki so nam na razpolago, je bila proizvodnja jekla v Združenih državah samih trikrat večja od celotne sovjetske s sateliti vred. K temu dodajmo še proizvodnjo zapadno-evropskih članic Atlantskega pakta, ki sama zase tudi prekosi sovjetsko. Ne da bi upoštevali nemško jeklo, katerega proizvodnja znaša dve petini sovjetske, je torej jekla na zapadu dobre štirikrat več kot pod Sovjeti. Podobno je tudi z ostalo industrijsko proizvodnjo na splošno. Poleg tega ima Atlantska zveza za seboj silno zračno silo in pa grozečo ameriško zalogo atomskih bomb.

Na korejskem bojišču vidimo, kako pomembno more vplivati letalstvo neposredno na borbo na suhem. Grozoviti način zavezniškega letalstva, ki pravzaprav enostavno pustoši ozemlje severno od čet Združenih narodov, kaže sadove. Kitajska protiofenziva, čeprav so jo sprožili na zanje ugodnem, hribovitem srednjem predelu, se je izjalovila.

Zamisel o primerjavi jekla pa ni tako izvirna niti ne tako prepričljiva kot bi morala misliti. G. Churchill, tedaj ministerski predsednik, je v aprilu 1941 opomnil japonskega zunanjega ministra Macuoka med drugim, da je skupna proizvodnja jekla v USA in Angliji skoraj 90 milijonov ton. Če bo Nemčija poražena, je pisal, ali ne bo sedem milijonska proizvodnja Japonske daleko premalo za vojno? - In osem mesecev kasneje je Japonska stopila v vojno... - Seveda, danes res vemo, kakšen je bil konec.

JUGOSLOVANSKI ZAŠČITNIKI

Zadnje nedelje v februarju je Sovjetska Zveza izročila Angliji noto v običajnem jeziku komunistične diplomatske propagande. Resen angleški list jo je na kratko odpravil z ugotovitvijo, da nič ne pomeni. Zanimive pa so omembe Jugoslavije.

Rusiji se zdi čudno dejstvo, da skuša Anglija igrati zaščitnika Jugoslavije. "Sovjetsko ljudstvo obsoja in bo obsojalo sedanje jugoslovanske voditelje, ker se ustanovili v svoji deželi fašističen režim, podoben onemu v Franciji, Španiji in so odvzeli jugoslovanskim ljudstvom vse osnovne demokratične pravice."

To prav dobro vemo. Toda kdo to pravi? Ali smo prav brali? Da, res, Sovjeti. Ni jih sram. - Nadaljujmo:

"Jugoslovanskih narodnih interesov ne ogroža Sovjetska zveza, ... temveč sedanji vladarji Jugoslavije, ki streme, da bi podredili narodne interese jugoslovanskih ljudstev in interesom angleških in ameriških gospodarjev."

Zdi se nam, kot da se v grozotnem zboru krohotajo mrličji iz Katynskih in Kočevskih gozdov, kot da se v en glas strahotno krohota množica ujetnikov iz sibirskih in jugoslovanskih koncentracijskih taborišč. - Lonec očita piskru, da je črn.

NOVICE IZ TRSTA

Trst, koncem februarja, naš dopisnik poroča: V začetku januarja je tržaško Slovensko dobrodelno društvo priredilo v prostorih hotela Excelsior "Slovanski ples", ki je uspel nad vsa pričakovanja. Hotelski prostori, ki so med najlepšimi in največjimi te vrste v mestu, so bili popolnoma zasedeni. Poleg številnih prvakov tržaške in goriške Slovenske demokratske zveze in Slovenske krščanske socialne zveze, je prireditelj posetil tudi dr. Stoka, prvak Tržaškega bloka, ki je s tem predstavljal tiste Tržacane italijanske narodnosti, ki si žele demokratičnega in enakopravnega sodelovanja s tržaškimi Slovenci. Na plesu pa je bilo navzočih tudi več anglo-ameriških častnikov, ki so se mogli prepričati, da so Slovenci prav tako kulturni in družabni ljudje kot Lahi, čeprav nas je irendentistično trobilo "Il Giornale di Trieste" pred časom zmerjalo s Kraševci, ki hodimo na ples z gozjerji. - Vodstvo Slovenskega dobrodelnega društva pa si je s tako uspešno prireditvijo spet napolnilo svojo mošnjo, da bo lahko pomagalo slovenski mladini pri šolanju in počitniških kolonijah, pa tudi drugim socialne pomoči potrebnim rojakom.

Slovenska demokratska zveza in Slovenska

krščansko socialna zveza sta zavezniškim oblastem izročili skupno spomenico, ki zahteva ustanovitev ločene samostojne šolske uprave za vse ozemlje svobodnega Trsta.

Pri gen. Aireyu, poveljniku zavezniških čet na tržaškem ozemlju in šefu Zavezniške vojaške uprave, so bili sprejeti zastopniki skupin za neodvisnost svobodnega Trsta. Slovenski odbor za obrambo STO-ja je zastopal g. dr. Agneletto.

Društvo "Pravnik", strokovna organizacija tržaških slovenskih juristov, je poslala Varnostnemu svetu spomenico, v kateri je zahtevala, da Združeni narodi preiščejo razmere na tržaškem ozemlju, ki so tako krivične za tržaške Slovence.

Letos bodo na tržaškem ozemlju občinske volitve, ki se bodo vršile po posebnih predpisih, različnih od italijanskih, ki veljajo v republiki Italiji. Tukašnji proitalijanski krogi so se namreč trudili, da bi se italijanski volilni postopek raztegnil tudi na Trst. V tem slučaju bi Slovenci utrpeli občutno škodo, ker je laški volilni sistem večinski. Nedavno pa so slovenski volilci do bili zadoščenje z uradno napovedjo, da bo novi volilni sistem tudi v bodoče sorazmerni, ki Slovincem tako ne bo delal krivice.

PRED "IZDAJNIŠKIM" PROCESOM NA ČEŠKEM

Megla okrog Clementisa se je pričela redčiti. Češkoslovaške komunistične oblasti so objavile vest, da je bil aretiran na Češkoslovaškem b. zunanji minister dr. Vladimir Clementis, za katerega so svetovne novinske agencije poročale, da je verjetno pobegnil v Nemčijo ali celo v Jugoslavijo.

Iz poročila, ki ga je te dni poslal Centralnemu komiteju komunistične partije Štefan Baštovanski, tajnik slovaške komunistične stranke, je razvidno, da je dr. Clementis vse pri znal.

Pri zasliševanju je dr. Clementis izjavil, da je že dolgo sovražil komunizem in ljudsko demokracijo. Bil je v službi francoske obveščevalne službe od leta 1939 ter osebni agent pokojnega prezidenta Beneša. Obtožen pa bo tudi vsled svojega sovraštva do Sovjetske zveze, ker se je drznil kritizirati celo Molotov-Ribbentropov pakt iz leta 1939.

Clementis je izdal tudi svoje sodelavce. Ti njegovi pomočniki so bili tudi v službi tujih sil, francoske in angleške. Imeli so tajne radio stanice, ponudi so sprejemali tuje obveščevalne agente, bili so šovinistični slovaški nacionalisti, pod okupacijo so bili celo v službi prezidenta Tise. Hoteli so ubiti sedanjega prezidenta Gottvalda, tajnika KPČSR.

POLITIČNA ZAVEST

Krsto Popivoda, član CK KPJ, je govoril na plenarnem zasedanju CK Ljudske mladine Jugoslavije in naglasil, da morajo mladinske organizacije skrbeti predvsem za politično zavednost in zrelost svojih članov. Vsak član Ljudske mladine mora biti sposoben, da budno zasleduje vse poskuse sovražnih vplivov in da jih zna tudi zavrniti, je dejal. "Mladinske organizacije se morajo braniti tudi proti propagandi, ki jo vodijo kulski elementi in nekateri predstavniki klera." Krsto Popivoda je poudarjal, da bi morale mladinske organizacije svojim članom, ki odhajajo v vojaško službo, dajati izkaznice o članstvu in delu v mladinski organizaciji, "ker je to potrebno za nadaljevanje vzgojnega dela v armadi."

MANJ DENARJA V OBTOKU

V primeri z letom 1949 so leta 1950 zmanjšali obtok denarja v Jugoslaviji za okroglo tri milijarde dinarjev.

TITOVA DELEGACIJA NA POTU

11 članov Titovega parlamenta bo med 10. in 17. marcem na obisku v Veliki Britaniji. Na čelu delegacije bo Moša Pijade, podpredsednik prezidija zvezne skupščine, z njim pa bodo: Josip Vidmar, predsednik prezidija slovenske ljudske skupščine, dr. Zlatan Sremer, predsednik hrvatske ljudske skupščine, Vidoje Smilevski, predsednik prezidija makedonske skupščine, Djuro Salaj, predsednik jugoslovanske delavske zveze, Krsto Popivoda, podpredsednik zvezne vlade, generalni poročnik Ivan Rukavina, Vida Tomšič, tajnica pri zvezni vladi, Dobrosav Tomošević, član federalnega prezidija, Vlastko Begović, podpredsednik zvezne planske komisije in Desimir Jovović, član centralnega komiteta jugoslovanske delavske zveze.

Vsi razen dveh so člani komunistične partije Jugoslavije. Dva sta baje "nekomunistična": Tomošević, član "agrarne stranke" in Sremer, član "hrvatske republikanske kmečke stranke".

NEDELJSKA ZABAVA

Jugoslovanska Armija je pričela vsako nedeljo "napadati" Slovenijo "s kopnega, zraka in ..." V teh vajah "sodeluje" tudi civilno prebivalstvo, da se "privadi možnosti sovražnega vdora". Vaje je otvoril predsednik partizanskega združenja Ivan Maček, ki je dejal, da se sovražniku ne bo zoprstavila samo armada, marveč tudi vsak možki, žena in otrok.

KDO JE KATERI

Po novem italijansko-jugoslovanskem sporazumu, bo ljudem italijanske narodnosti v ozemlju, ki je pripadlo Jugoslaviji, ponovno

dana možnost, da optirajo za Italijo. Italijani pa se že sedaj pritožujejo, da Tito ve oblasti dajejo dovoljenje za izselitev le onim, ki so pozrani kot kominformisti, medtem ko skušajo ostale pridržati.

Po ljubljanskih podatkih je bilo potrošenih 1.632 milijonov dinarjev (£ 12 milijonov) za "rehabilitacijo" Primorske. Ena šestina te vsote je bila potrošena pri graditvi Nove Gorice, ki sedaj šteje 2.000 prebivalcev, a bo kmalu štela 10.000. V Novi Gorici, ki naj bi bila protiutež "italijanski" Gorici, so zgradili tovarno pohištva, za katero pravijo, da je najmodernejša v Evropi.

Na Primorskem je 105 kmečkih zadrug.

VPRAŠANJE V PARLAMENTU

Namestnik vodje britanske opozicije G. Eden je vprašal ministra G. Bevana, kakšno je stališče britanske vlade glede na grožnje sovjetskih satelitov naperjene proti Jugoslaviji. G. Bevan je odgovoril:

"V teku debate je bilo omenjeno, da bi bilo potrebno dati izjavo glede Jugoslavije. Vlada Njegovega Veličanstva se zaveda velike nevarnosti, ki preti Jugoslaviji s strani napetih oboroženih sil "satelitov", kar se je še povečalo z rusko in satelitsko sovražno propagando. Vsaka grožnja naperjena proti Jugoslaviji, ki je odigrala herojsko vlogo v odporu proti Hitlerjevi napadalnosti, naravno zadeva vlado Njegovega Veličanstva, ki vzdržuje glede tega stiske z drugimi vladami. Zbornica gotovo ne pričakuje, da bi zaenkrat rekel še kaj več."

JUGOSLOVANSKO-GRŠKO-TURŠKA ZVEZA?

"Daily Mail" je objavil razgovor svojega dopisnika s predsednikom grške vlade Venizelosom, v katerem je Venizelos razkril možnost vojaške zveze med Jugoslavijo, Grčijo in Turčijo.

Železniška zveza med Grčijo in Turčijo je zopet vzpostavljena in Orient express bo kmalu obnovil svojo službo na progi iz zapadne Evrope skozi Jugoslavijo.

LOČENA ŠOLSKA UPRAVA

Dr. Josip Agneletto (SDZ) in ing. V. Čosič (SKSZ) sta vložila pri zavezniški vojaški upravi v Trstu spomenico, ki zahteva samostojno slovensko šolsko upravo na Svobodnem Tržaškem Ozemlju.

Spomenica zahteva tudi stalnost šolskega učnega osebja, ki mora po dosedanjih dohodilih vsako leto nanovo zaprositi za namestitev, a to zavisi od šolskega nadzornika, ki je - Italijan.

Samostojna slovenska šolska uprava bi stala okrog 15 milijonov lir na leto, kar ni veliko, ako pomislimo, da stane en izvod "Demokracije" 20 lir.